

Eduskunnan hallintovaliokunta

Keskusrikospoliisin lausunto Valtioneuvoston kirjelmästä U 69/2022 vp

Tausta

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Keskusrikospoliisin asiantuntijaa kuultavaksi sekä kirjallista asiantuntijalausuntoa. Asia: U 69/2022 vp Valtioneuvoston kirjelmä Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisyä ja torjuntaa koskevista säännöistä. Lisäksi Keskusrikospoliisille on toimitettu Perusmuistio EU/88/2022-SM-72.

Euroopan komission ehdotuksen (jatkossa CSAM-asetusehdotus) tarkoituksena on ennaltaehkäistä ja torjua lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa.

Asetusehdotuksen keskeiset haasteet ovat neuvotteluiden aikana liittyneet 7 artiklan mukaiseen tunnistamismääräykseen ja erityisesti sen suhteeseen luottamuksellisen viestinnän suojaan.

Keskusrikospoliisin rooli

Keskusrikospoliisissa toimii lapsiin kohdistuvaa seksuaalirikollisuutta torjuva ryhmä, jossa käsitellään vuosittain yli 15 000 kyseiseen rikoslajiin liittyvää havaintoa. Lisäksi ryhmä kouluttaa viranomaisia ja sidosryhmiä kansallisesti rikoslajiin liittyvistä asioista.

Suurin osa ryhmän käsittelemistä havainnoista tulee Yhdysvalloissa toimivalta National Center for Missing and Exploited Children (jatkossa NCMEC) -järjestöltä, jolla on Yhdysvaltain lainsäädännössä annettu tehtävä vastaanottaa ja käsitellä Yhdysvalloissa toimivien palveluntarjoajien toimittamia raportteja palveluissaan havaitusta lapsiin kohdistuvasta seksuaalirikollisuudesta. Kyseiset palveluntarjoajat ovat lailla velvoitettuja ilmoittamaan havainnoistaan NCMEC-järjestölle, mutta laki ei velvoita palveluntarjoajia proaktiivisesti etsimään palveluistaan lapsiin kohdistuvaa seksuaalirikollisuutta, kuten lasta seksuaalisesti esittävää kuvamateriaalia.

Nykytilassa palveluntarjoajien NCMEC-järjestölle toimittavat havainnot perustuvat siis osaltaan vapaaehtoisuuteen, eikä havaintojen sisällön tarkkuutta tai laajuutta ole juurikaan määritelty. Tämän seurauksena tällä hetkellä poliisille päätyvien havaintotietojen käytettävyydessä rikosten paljastamiseen tai ennaltaehkäisyyn on laajaa hajontaa palveluntarjoajakohtaisesti. Lisäksi tietyt palveluntarjoajat ovat havaintotietojen lukumäärässä

ylledustettuna, kun taas toiset palveluntarjoajat eivät tällaista tietoa tuota lainkaan. Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että CSAM-asetusehdotuksen mukanaan tuomat velvollisuudet palveluntarjoajille, sekä mahdollinen tuleva EU-keskus tekevät poliisille päätyvästä tiedosta tasalaatuista ja tasapuolista.

Koska poliisilla ei ole suoraa pääsyä palveluntarjoajien hallussa pitämään tietoon, on yksityisellä sektorilla keskeinen rooli havaintotiedon tuottamisessa poliisille.

Tunnistamismääräyksestä

Perusmuistion EU/88/2022-SM-72 (jatkossa Perusmuistio) mukaan tunnistamismääräykset kohdistuisivat tunnetun ja uuden CSA-materiaalin visuaaliseen sisältöön ja URL-osoitteisiin. Teksti- ja äänisisältö olisi suljettu tunnistamismääräyksen soveltamisalan ulkopuolelle. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan tunnistamismääräyksen rajoittaminen pelkästään kuvamateriaaliin heikentää merkittävästi CSAM-asetusehdotuksen tarkoitusta ennaltaehkäistä lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa. Mikäli palveluntarjoaja havaitsee lapseen kohdistuvan seksuaalirikoksen vasta siinä vaiheessa, kun lapsi on jo saatu lähettämään itsestään ottamansa CSA-kuvan tai videon, on seksuaaliväkivaltaa jo ehtinyt tapahtua.

Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että tunnistaminen koskee sekä tunnettua että uutta CSA-materiaalia sekä muuhun lapsiin kohdistuvaan seksuaalirikollisuuteen liittyvää sisältöä. Lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan torjumisen kannalta erityisesti uuden CSA-materiaalin tunnistaminen ja houkuttelua koskevan kuva-, ääni-, ja tekstimateriaalin tunnistaminen on äärimmäisen tärkeää ja mahdollistaa reaaliaikaisten rikoskokonaisuuksien tunnistamisen ja niihin puuttumisen, sekä pidemmälle menevien tekojen estämisen tai käynnissä olevien tekojen jatkumisen estämisen.

CSAM-asetusehdotuksen mukaiset palveluntarjoajakohtaiset riskiluokittelut vaikuttavat Keskusrikospoliin mielestä hyödyllisiltä, kun pyritään estämään ns. grooming-rikoksia, mutta CSA-materiaalin jakamisen estämisessä käytäntö ei vaikuta toimivalta. On todennäköistä, että mikäli jokin palvelu luokitellaan korkean riskin luokkaan, ja täten palveluun aletaan kohdistaa tunnistamistoimenpiteitä, vaihtavat CSA-materiaalia jakavat tahot palvelua. Toisaalta riski sille, että palveluita käyttävät lapset vaihtavat palvelua riskiluokkien mukaan nähdään pienenä. Mainittakoon kuitenkin, että Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan grooming-rikosten ennaltaehkäisyssä palveluiden ikärajoittaminen korkeamaksi ja käyttäjien iän tarkastaminen esimerkiksi vahvalla tunnistautumisella toimisi todennäköisesti selkeästi paremmin, kuin tässä käsitelty ehdotus.

Nykytilassa lähes kaikki merkittävät palveluntarjoajat pitävät lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia niin vakavana, että ovat vapaaehtoisesti halunneet puuttua siihen omilla toimillaan. Mikäli vapaaehtoisuuden alaa rajataan, ja tunnistaminen on mahdollista enää vain tunnistamismääräyksen perusteella, voi se pahimmassa tapauksessa johtaa päinvastaiseen lopputulokseen CSAM-asetusehdotuksen tavoitteen kanssa.

Lopuksi

Keskusrikospoliisi pitää ehdotuksen sisältöä hyväksyttävänä ja kannatettavana, myös kompromissiratkaisujen rajoitetuilla velvoitteilla, kunhan se ei rajoita palveluntarjoajien vapaaehtoisuuteen perustuvaa lapsiin kohdistuvan seksuaalirikollisuuden tunnistamista.

Keskusrikospoliisin päällikkö

Robin Lardot, Poliisineuvos

Alexi Karjalainen, Rikosylikonstaapeli

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 08.09.2025 klo 10:56. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.